

Plazmonika

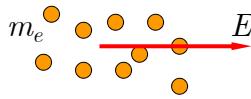
Povrchové plazmony v integrované optice

Typické aplikace:

1. vlnovodné polarizátory
2. SPR senzory
3. vlnovodné struktury využívající povrchové plazmony (plazmonika)

Permitivita kovu (Drudeho model)

„volný“ elektronový plyn v elektromagnetickém poli

Pohybová rovnice: $-m_e \ddot{x} - m_e \gamma \dot{x} - eE = 0$

Pro harmonické pole $E = E_0 \exp(-i\omega t)$

získáme ustálené řešení: $x_0 = \frac{-eE_0}{m_e \omega^2 + im_e \gamma \omega}$

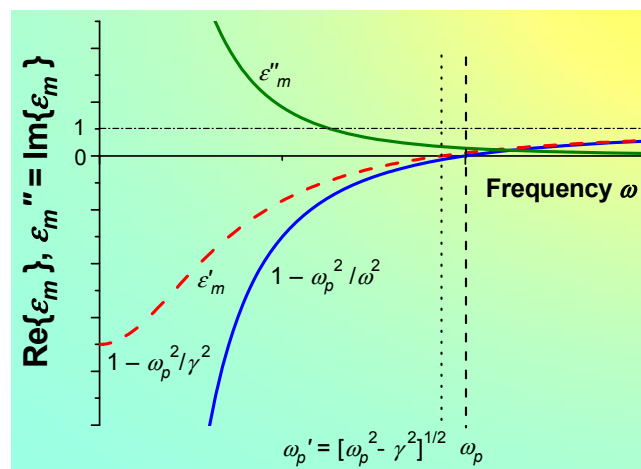
Polarizace: $P_0 = -n_e e x_0 = \frac{-e^2 n_e}{m_e \omega^2 + im_e \gamma \omega} E_0 = \epsilon_0 \chi E_0$

Permitivita: $\epsilon_m = 1 + \chi = 1 - \frac{e^2 n_e / (m_e \epsilon_0)}{\omega^2 + i\gamma \omega} = 1 - \frac{\omega_p^2}{\omega^2 + i\gamma \omega}$

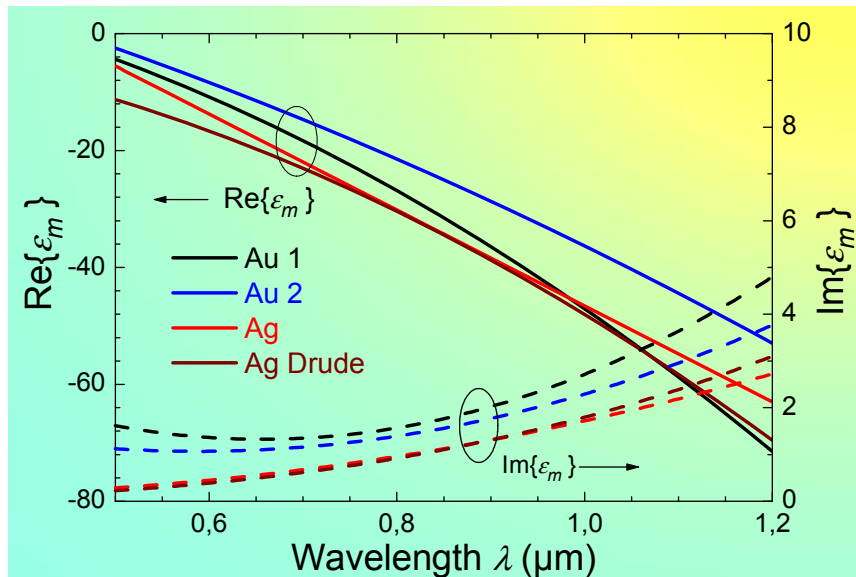
Plazmová frekvence $\omega_p = e \sqrt{\frac{n_e}{m_e \epsilon_0}}$

Disperze kovu (Drudeho model)

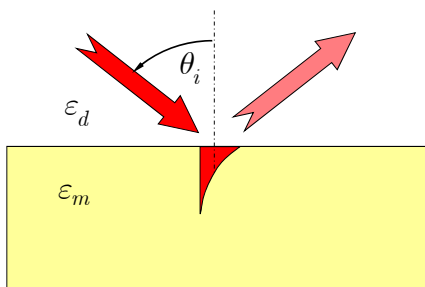
$$\epsilon_m = \epsilon'_m + i\epsilon''_m = 1 - \frac{\omega_p^2}{\omega^2 + \gamma^2} + i \frac{\omega_p^2 \gamma}{\omega(\omega^2 + \gamma^2)}$$

Disperze kovu (experimentální data)

Odraz optického záření od rozhraní s kovem

$$R^{TE} = \frac{\sqrt{\varepsilon_d - N^2} - \sqrt{\varepsilon_m - N^2}}{\sqrt{\varepsilon_d - N^2} + \sqrt{\varepsilon_m - N^2}}$$

$$R^{TM} = \frac{\frac{\sqrt{\varepsilon_d - N^2}}{\varepsilon_m} - \frac{\sqrt{\varepsilon_m - N^2}}{\varepsilon_d}}{\frac{\sqrt{\varepsilon_d - N^2}}{\varepsilon_m} + \frac{\sqrt{\varepsilon_m - N^2}}{\varepsilon_d}}$$

$$N = \sqrt{\varepsilon_d} \sin \theta_i$$

Pro **reálná** $\varepsilon_m < 0$,

$$\sqrt{\varepsilon_m - N^2} = i\sqrt{N^2 - \varepsilon_m}$$

$$\text{and } |R^{TE}| = |R^{TM}| = 1.$$

Pro **komplexní** ε_m ,

$$|R^{TE}| < 1, \quad |R^{TM}| < 1.$$

Povrchová plazmová vlna

(povrchový plazmon-polariton, povrchový plazmon)

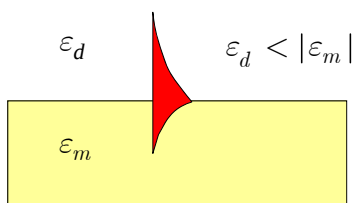
Vzájemně vázaná elektromagnetická a nábojová povrchová **vlna**
localizovaná na rozhraní mezi dielektrikem a kovem

Pól $R(N^2) \Rightarrow N^2$ povrchové vlny

TE: $\sqrt{\varepsilon_d - N^2} + \sqrt{\varepsilon_m - N^2} = 0$ neexistuje řešení

TM: $\varepsilon_m \sqrt{\varepsilon_d - N^2} + \varepsilon_d \sqrt{\varepsilon_m - N^2} = 0$ **povrchový plazmon**

$$N_{SP} = \sqrt{\frac{\varepsilon_d \varepsilon_m}{\varepsilon_d + \varepsilon_m}}$$

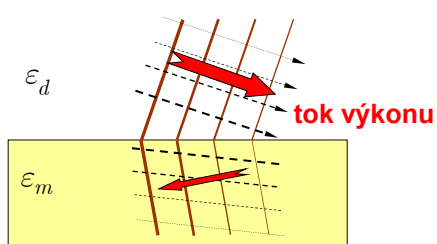
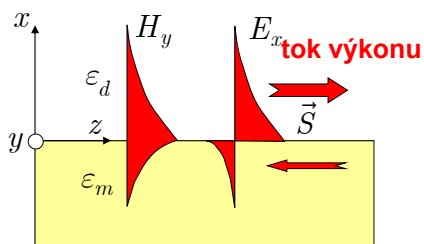
Rozložení pole povrchového plazmonu

$$H_y(x, z) = H_0 e^{ik_0 N z} \begin{cases} e^{-k_0 \sqrt{N^2 - \varepsilon_d} x}, & x > 0 \\ e^{k_0 \sqrt{N^2 - \varepsilon_m} x}, & x < 0 \end{cases} \quad \begin{cases} 1/k_0 \sqrt{N^2 - \varepsilon_d} = 265 \text{ nm} \\ 1/k_0 \sqrt{N^2 - \varepsilon_m} = 26 \text{ nm} \end{cases}$$

$$E_x(x, z) = Z_0 N H_0 e^{ik_0 N z} \begin{cases} \frac{1}{\varepsilon_d} e^{-k_0 \sqrt{N^2 - \varepsilon_d} x}, & x > 0 \\ \frac{1}{\varepsilon_m} e^{k_0 \sqrt{N^2 - \varepsilon_m} x}, & x < 0 \end{cases}$$

Pro $\gamma = 0$, $\text{Im}\{N\} = 0$

Pro $\gamma > 0$, $\text{Im}\{N\} > 0$

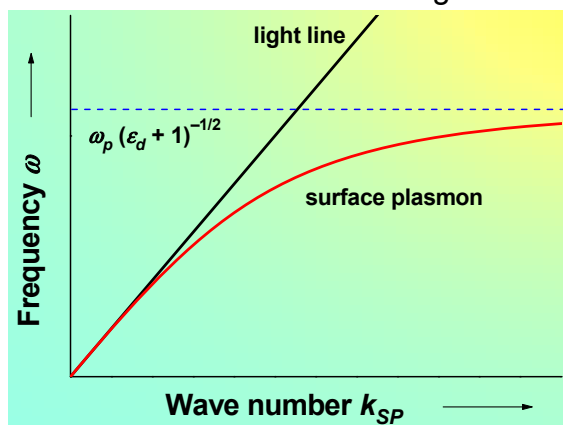

Disperzní vlastnosti povrchového plazmonu

Pro $\gamma = 0$, $\omega < \omega_p / \sqrt{(\epsilon_d + 1)}$

$$k_{SP} = \frac{\omega}{c} N_{SP} = \frac{\omega n_d}{c} \sqrt{\frac{\omega_p^2 - \omega^2}{\omega_p^2 - \omega^2 (\epsilon_d + 1)}}$$

"light line" $\rightarrow$ faktor < 1

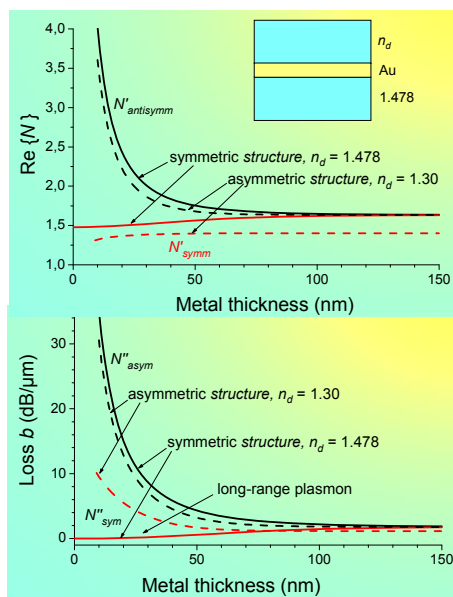
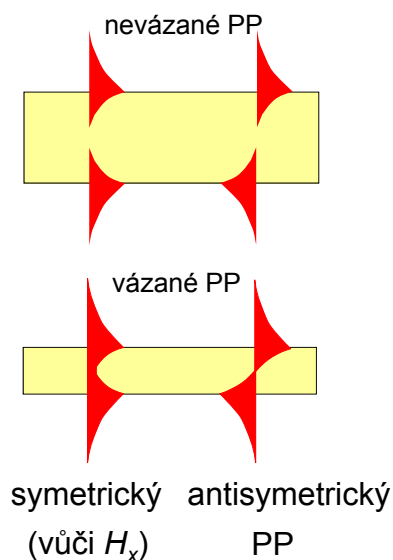

$$\text{Re}\{N_{SP}\} > n_d \Rightarrow$$

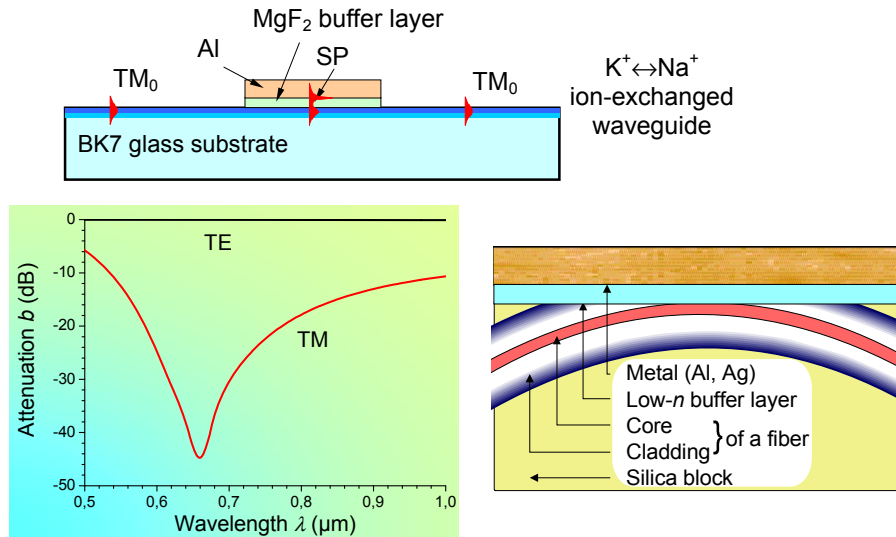
PP je **pomalá vlna**

nemůže být excitována
zářením z dielektrika

Povrchové plazmony na kovové vrstvě

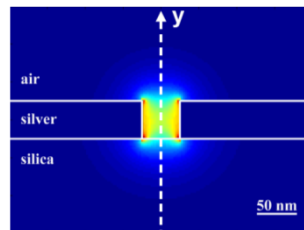
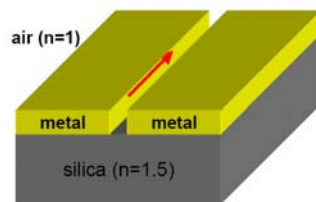
Vlnodný polarizátor založený na rezonanční excitaci PP

„Plazmonika“

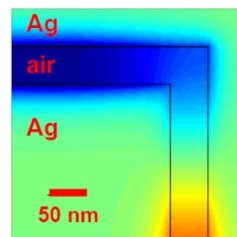
(„fotonika“ využívající povrchových plazmonů)

2D vedení povrchového plazmonu

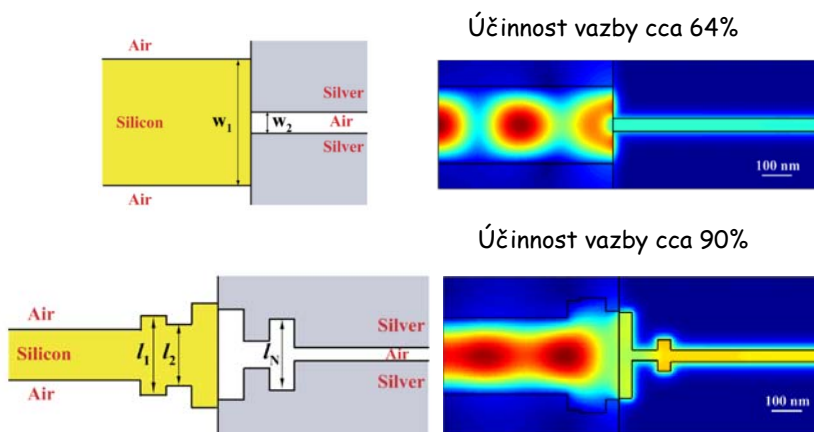

SP umožňuje lokalizovat optické záření ve velmi malém objemu, Silný útlum v důsledku „ohmických“ ztrát v kovovém materiálu umožňuje šíření jen na vzdálenosti řádu 1-100 μm

90° ohyb

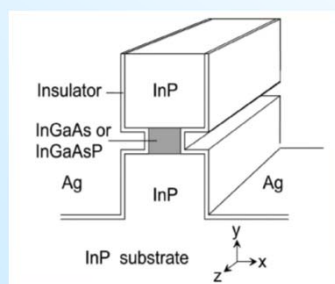
Přechod mezi vlnovodem SOI a plazmonovým vlnovodem

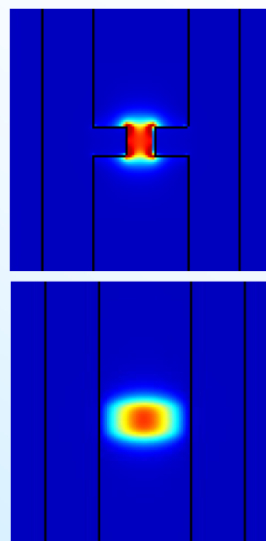
G. Veronis, S. Fan, OWTNM 2006, p. 12
(Stanford university)

Koncept „plazmonového polovodičového laseru“

(M. Hill, ECIO 2007)

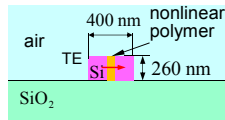

Rozměry aktivní oblasti laseru
 $26 \times 26 \times 82 \text{ nm}$

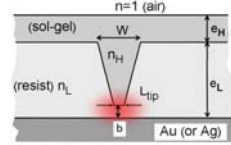
HYBRID DIELECTRIC-PLASMONIC SLOT WAVEGUIDE (HDPSW)

SOI "slot waveguide"

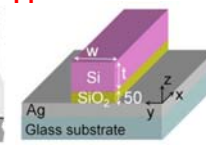
C. Koos & al., *Nat. Photonics* 3(4), 16–219 (2009)

PIROW – plasmonic inverted rib optical waveguide

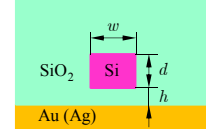
H. Benisty and M. Besbes, *J. Appl. Phys.* 108(6), 063108 (2010).

??

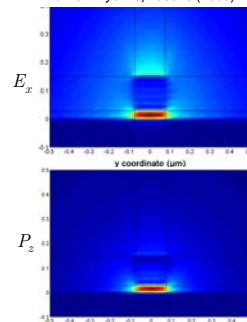
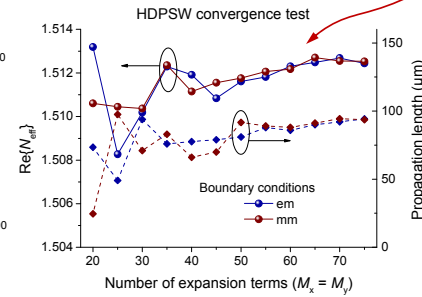
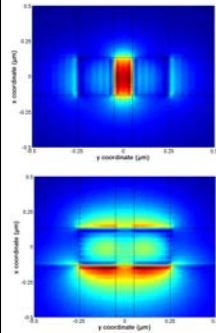

H.-S. Chu & al., *J. Opt. Soc. Am. B* 28(12), 2895 (2011) (others, too)

Hybrid dielectric-plasmonic slot waveguide (HDPSW)

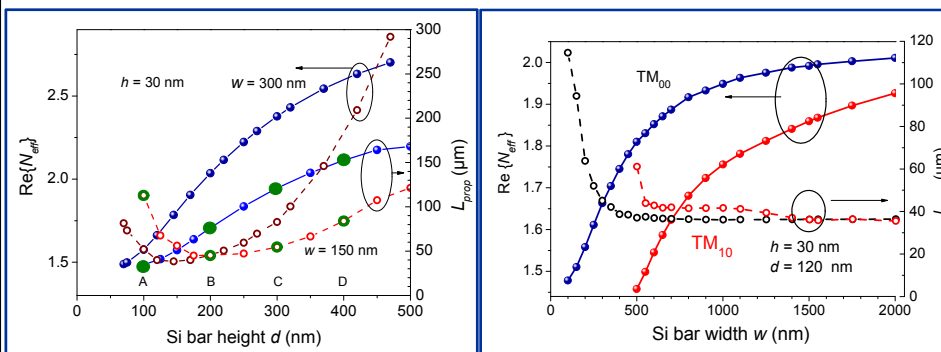

R. F. Oulton & al., *Nat. Photonics* 2, 496 (2008); R. F. Oulton & al., *New J. Phys.* 10, 105018 (2008)

HDPSW PROPERTIES

Influence of basic geometric parameters

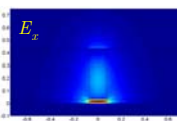
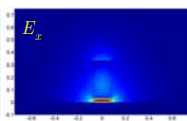
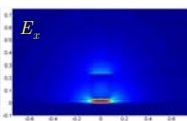
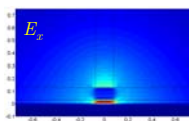
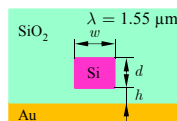
w = 150 nm

A: d = 100 nm

B: d = 200 nm

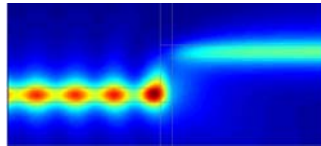
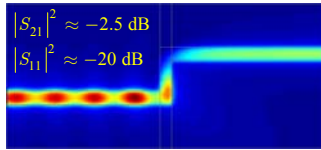
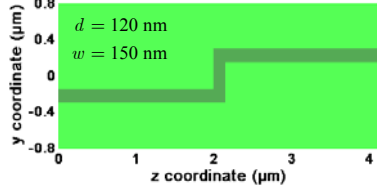
C: d = 300 nm

D: d = 400 nm

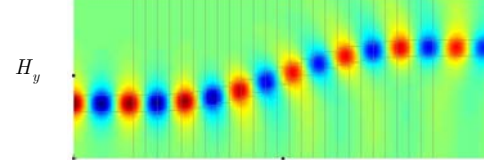
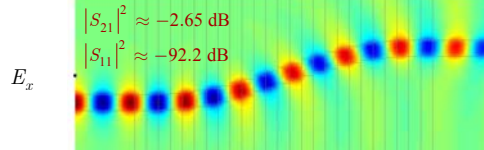
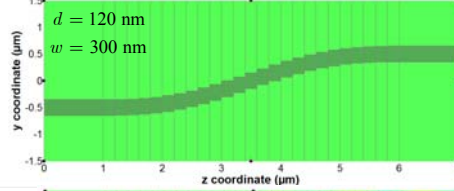

HDPSW DEVICES

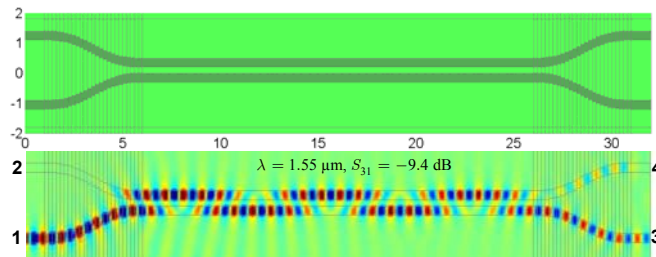
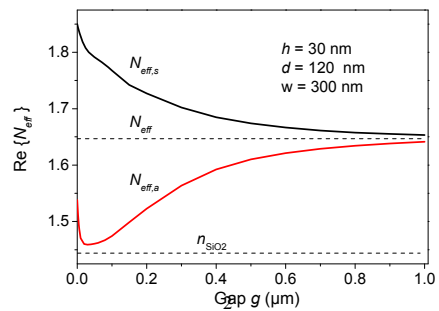
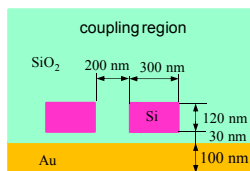
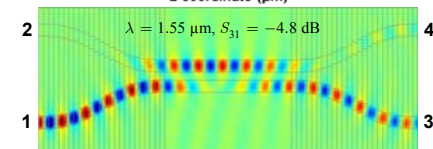
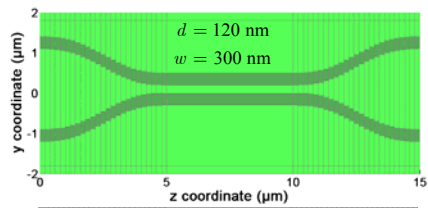
HDPSW sharp S bend

HDPSW smooth S bend

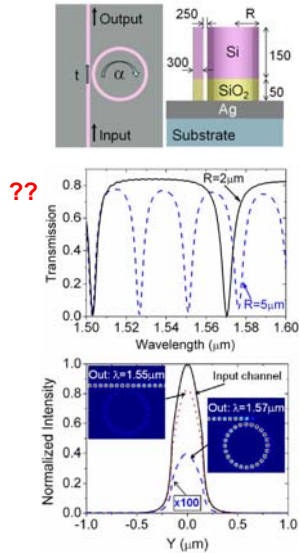

DIRECTIONAL COUPLER

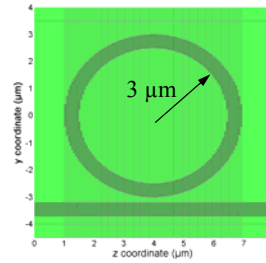

RING MICRORESONATOR

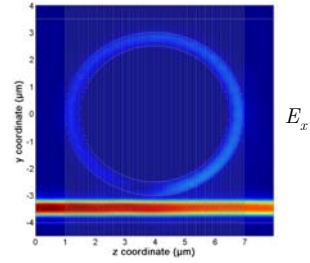
H.S. Chu et al., JOSA B **28**, 2895 (2011)

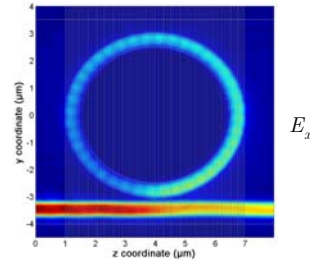
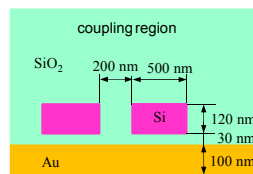
Present work

Off-resonance: $\lambda = 1.55 \mu\text{m}$, $S_{21} = -2 \text{ dB}$

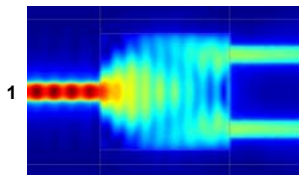
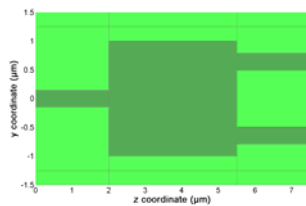

≈ On-resonance: $\lambda = 1.57 \mu\text{m}$, $S_{21} = -4 \text{ dB}$

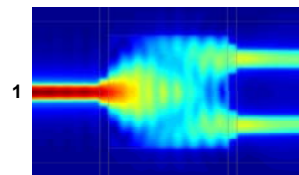
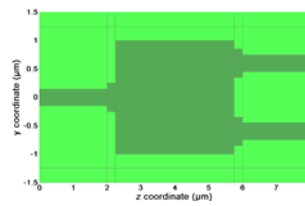
MULTIMODE INTERFERENCE COUPLER

1x2 MMI – simple configuration

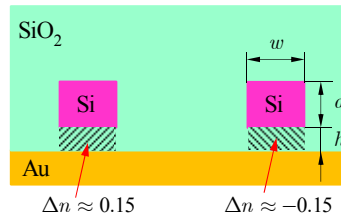
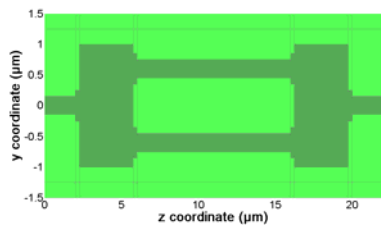
$S_{11} = -24 \text{ dB}$,
 $S_{21} = -6 \text{ dB}$

1x2 MMI – improved configuration

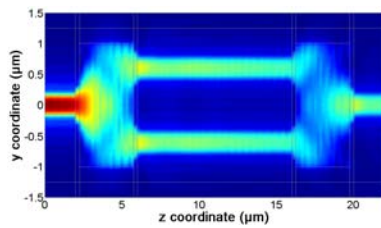

$S_{11} = -51 \text{ dB}$,
 $S_{21} = -5.5 \text{ dB}$

MACH-ZEHNDER INTERFEROMETER

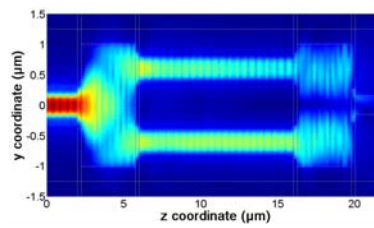
“On” state

$$S_{11} = -37 \text{ dB}$$

$$S_{21} = -6 \text{ dB}$$

“Off” state

$$S_{11} = -25 \text{ dB}$$

$$S_{21} = -21 \text{ dB}$$

Optické senzory

Optické vláknové senzory

Základní typy vláknových senzorů:

1. Extrinsické: optické vlákno slouží **k přenosu** informace (signálu)
2. Intrinsické (vlastní): vlákno slouží **jako čidlo**
3. Smíšené (nelze jednoznačně odlišit obě funkce)

Příklady extrinsického senzoru:

Optická závora s vláknovým vstupem a výstupem;
Senzor chemických veličin založený na fotoluminiscenci

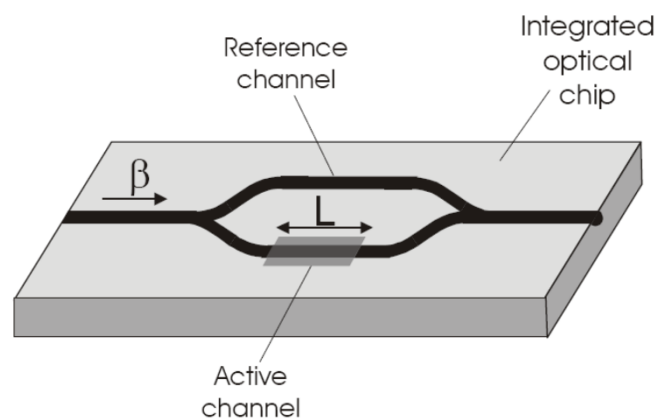
Příklady intrinsického senzoru:

Vlákno s Braggovou mřížkou; vláknový gyroskop

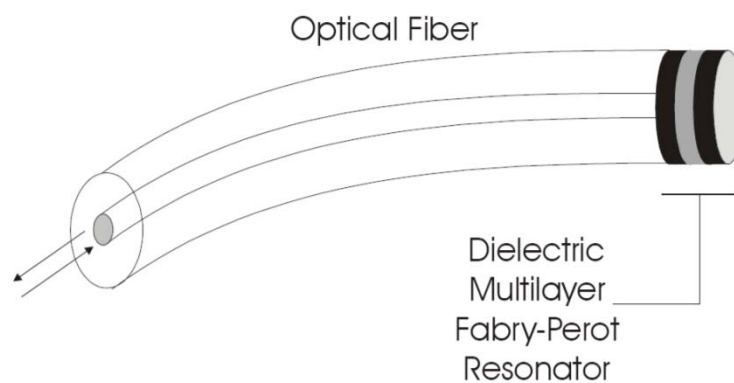
Příklady smíšeného senzoru:

Čidlo polohy založené na vazbě mezi vlákny;
Biochemický senzor využívající rezonanční excitace
povrchových plazmonů

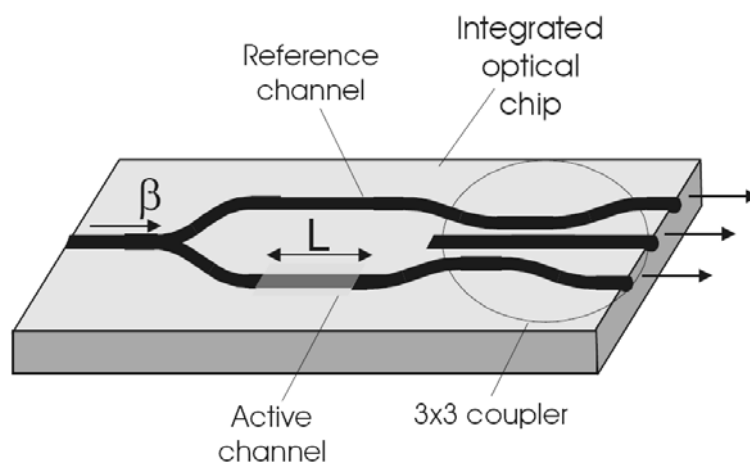
Vlnovodný senzor na bázi Machova – Zehnderova interferometru

Vláknový senzor s Fabryovým- Perotovým interferometrem

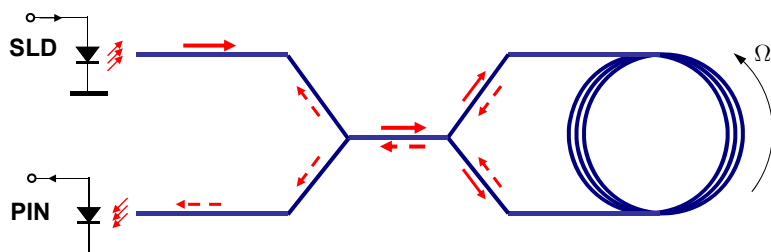

Vlnovodný Machův – Zehnderův interferometr s vazebním členem 3×3

Vláknový optický gyroskop

Sagnakovův fázový posuv optického záření — **relativistický efekt**

Rotuje-li smyčka vůči inerciální soustavě úhlovou rychlostí Ω ,
vzniká mezi vlnami šířícími se v opačných směrech **fázový posuv**

$$\Delta\varphi_S = \frac{2\pi}{\lambda c} LD\Omega = \frac{8\pi^2}{\lambda c} R^2 N\Omega,$$

D je průměr cívky, R poloměr, N počet závitů, L celková délka vlákna,
 λ vlnová délka optického záření (ve vakuu)

Aproximativní odvození Sagnakova posuvu s pomocí speciální teorie relativity

Označme t^+ resp. t^- dobu průchodu optického záření smyčkou ve směru
úhlové rotace a v protisměru. Fázový posuv je pak dán výrazem

$$\Delta\varphi_S = \omega(t^+ - t^-), \quad \text{v němž } \omega = 2\pi c / \lambda \text{ je kruhová frekvence záření.}$$

Označme podobně v^+ resp. v^- fázovou rychlost optického signálu šířícího se
ve směru rotace a v protisměru. Pak

$$\Delta\varphi_S = \omega \left(\frac{L}{v^-} - \frac{L}{v^+} \right) = \frac{2\pi c L}{\lambda} \left(\frac{1}{v^-} - \frac{1}{v^+} \right)$$

Podle pravidla pro relativistické skládání rychlostí $v = (v_1 + v_2) / (1 + v_1 v_2 / c^2)$

platí $v^\pm = \frac{\frac{c}{n} \pm R\Omega}{1 \pm \frac{R\Omega}{nc}}$, kde c/n je fázová rychlost šíření vidu ve vlákne,

$R\Omega$ je postupná obvodová rychlost bodu na obvodu smyčky.

Za dobu $t^\pm$ se smyčka pootočí o úhel $\Omega t^\pm$, dráha se tedy prodlouží (zkrátí) o $\pm R\Omega t^\pm$:

$$\text{Pak } t^\pm = \frac{2\pi R N \pm \Omega R t^\pm}{v^\pm}, \quad \text{neboli } t^\pm = \frac{2\pi R N}{v^\pm} \left(1 \pm \frac{\Omega R}{v^\pm} \right) \approx \frac{2\pi R N}{v^\pm} \left(1 \pm \frac{n\Omega R}{c} \right).$$

Poněvadž $\frac{1}{v^{\pm}} = \frac{1 \pm \frac{R\Omega}{nc}}{\frac{c}{n} \pm R\Omega} \approx \frac{n}{c} \left(1 \pm \frac{R\Omega}{nc} \right) \left(1 \mp \frac{nR\Omega}{c} \right)$, platí v prvním řádu Ω

$$t^{\pm} \approx \frac{2\pi RNn}{c} \left(1 \pm \frac{n\Omega R}{c} \right) \left(1 \pm \frac{R\Omega}{nc} \right) \left(1 \mp \frac{nR\Omega}{c} \right) \approx 2\pi RN \left(\frac{n}{c} \pm \frac{R\Omega}{c^2} \right).$$

Pro Sagnakov posuv pak dostaneme

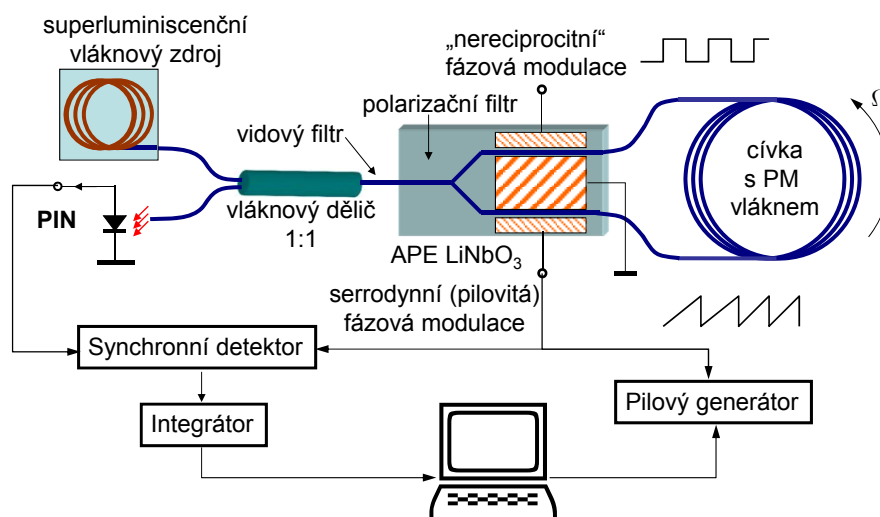
$$\Delta\varphi_S = \omega(t^+ - t^-) = 4\omega\pi RN \frac{R\Omega}{c^2} = \frac{8\pi^2}{\lambda c} R^2 N \Omega = \frac{2\pi}{\lambda c} LD\Omega.$$

Pro aplikaci v gyroskopech je zásadní, že **Sagnakov posuv nezávisí na indexu lomu** vlákna. Nemhou se proto uplatnit ani jeho fluktuace (např. vlivem teploty aj.)

Řádový odhad velikosti Sagnakova posuvu: pro $\lambda = 1 \mu\text{m}$, $L = 1 \text{ km}$, $D = 10 \text{ cm}$ a $\Omega = 15^\circ/\text{hod.}$ (rychlost úhlové rotace Země) je $\Delta\varphi_S = 1.52 \times 10^{-4} \text{ rad} = 8.7 \times 10^{-3}^\circ$.

Aplikace v inerciální navigaci vyžadují měřit úhlovou rotaci v rozmezí cca $0,2^\circ/\text{h}$ až po $720^\circ/\text{s}$, tj. v rozmezí téměř 8 řádů (!!!)

Technická realizace vláknového optického gyroskopu

Popis funkce

„Nereciproční“ modulace (obdélníková nebo sinusová) s periodou $T \approx t^{\pm}$

- nastavuje pracovní bod do inflexního bodu fázové charakteristiky
- umožňuje tak rozlišit směr rotace a zvýšit citlivost

Serodynní modulace se zdvihem 2π posouvá kmitočet optické vlny o opakovací frekvenci modulátoru f . Tím dochází k fázovému posuvu $\Delta\varphi = 2\pi fT$, jímž se kompenzuje Sagnakov posuv. Výstupem je pak *frekvence* úměrná Sagnakovu posuvu.

Aplikace

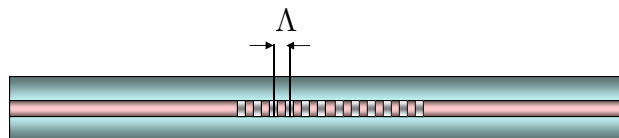
Vojenství (navigace letadel, navádění raket, ...)

Inerciální navigace dopravních letadel ($3 \times$ gyroskop pro 3 osy + $3 \times$ akcelerometr)

Levné gyroskopy – automobilový průmysl (regulace tuhosti nápravy podle kmitání poloosy detekované vláknovým gyroskopem)

....

Braggovské mřížky v optickém vlákně - 1

$$k = \frac{2\pi}{\lambda_B} N_{eff} \quad 2k = K \Rightarrow \Lambda = \frac{\lambda_B}{2N_{eff}}$$

$$K = \frac{2\pi}{\Lambda}$$

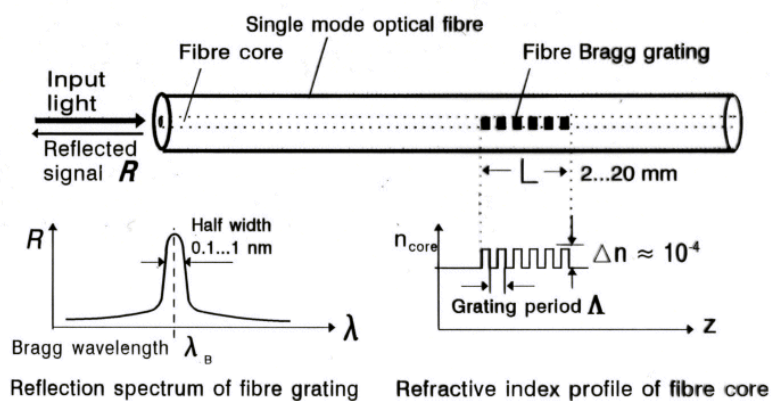
Braggovské mřížky **zpětně odrážejí** optické záření v úzkém pásmu vlnových délek

Vytváření: holografický záznam UV expozici (excimerový KrF laser)

Aplikace: měření deformací, namáhání, pnutí, teploty

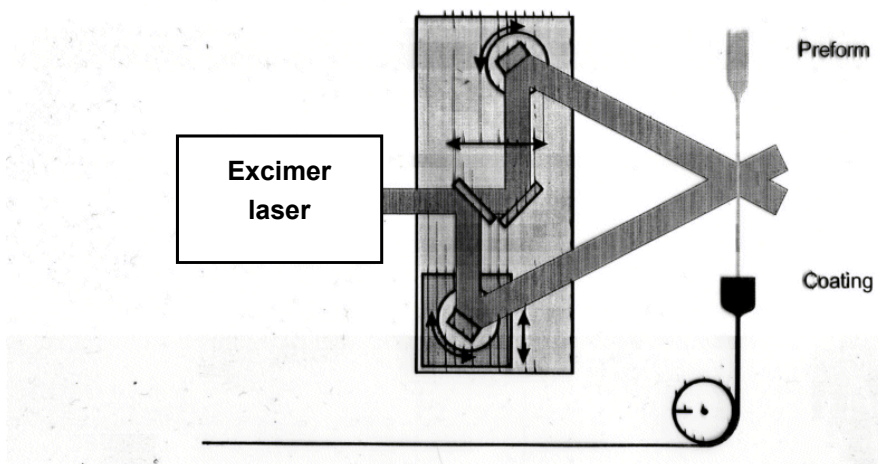
Braggovské mřížky v optickém vlákně - 2

Structure of Optical Fibre Gratings

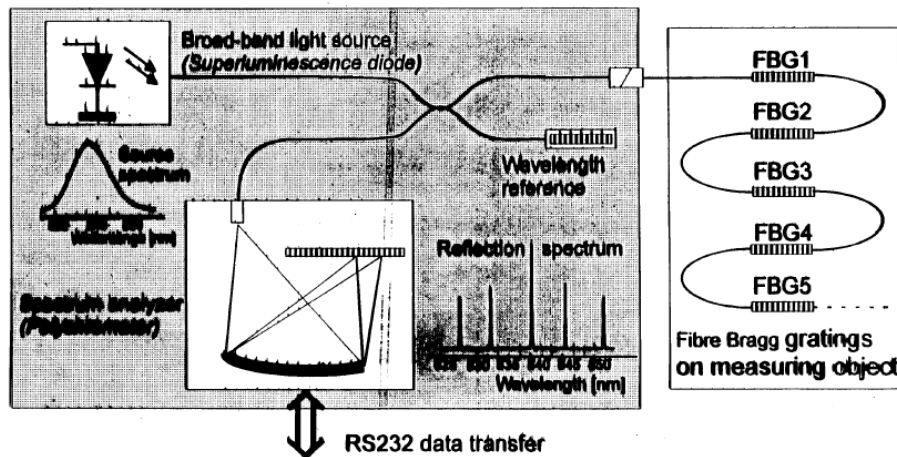

„Zápis“ mřížek UV zářením do jádra vlákna

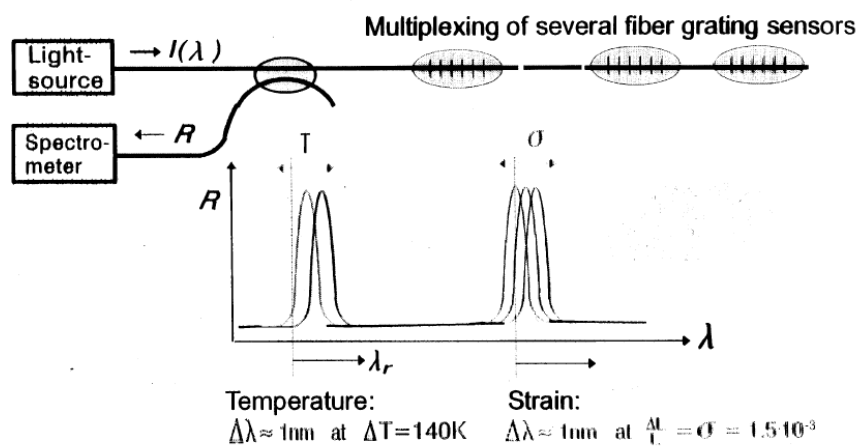
Fibre Grating Inscription in Interferometer Arrangement during Fibre Drawing Process

Spectroscopic Evaluation of Fibre-Optic Sensor Network

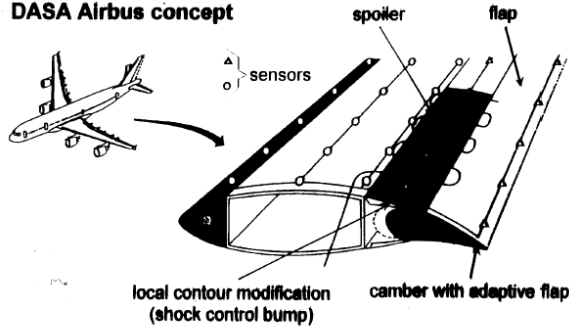

Application of Optical Fiber Gratings Sensor Network for Measurement of Temperature and Strain

Adaptive wing

DASA Airbus concept

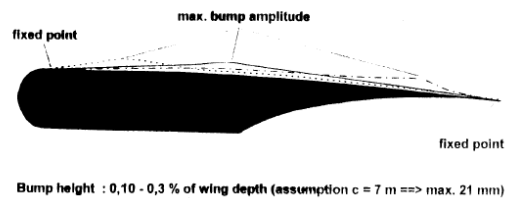

objectives:

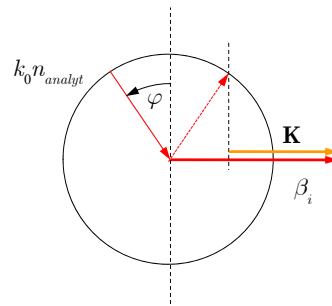
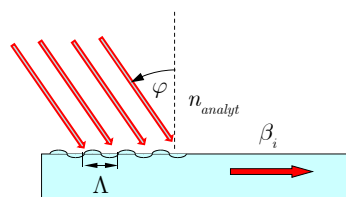
- improved fuel economy
- increased payload
- lower operating costs

Bragg grating application:

measurement of the contour modification
of variable wing geometries (e.g. position
of the shock control bump).

Vlnovodný senzor založený na excitaci vlnovodu mřížkou

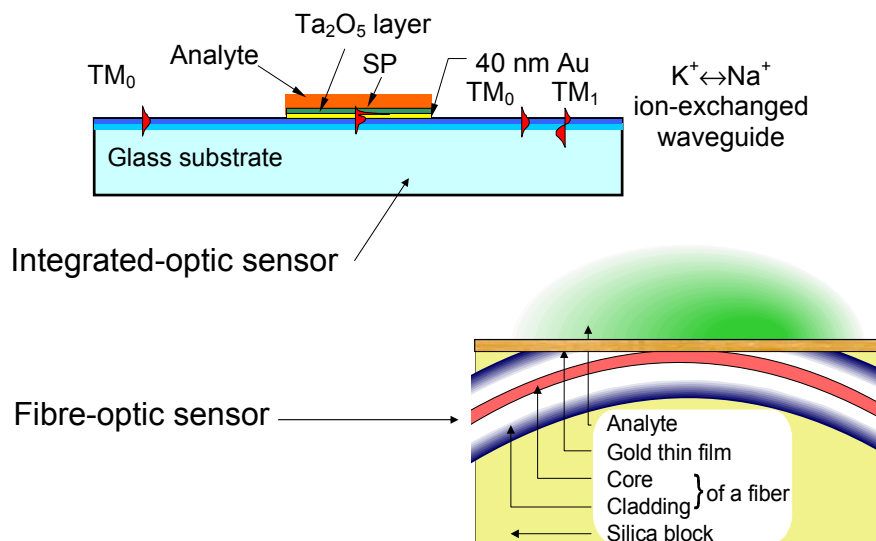
$$\beta_i = k_0 N_i = k_0 n_{\text{analyt}} \sin \varphi + K$$

$$k_0 N_i = k_0 n_{\text{analyt}} \sin \varphi + K, \quad n_{\text{analyt}} = \frac{N_i - \lambda/\Lambda}{\sin \varphi},$$

$$\delta n_{\text{analyt}} = -\left(N_i - \lambda/\Lambda\right) \frac{\cos \varphi}{\sin^2 \varphi} \delta \varphi = -\frac{N_i - \lambda/\Lambda}{\sin \varphi \tan \varphi} \delta \varphi$$

Měřením malých změn synchronního úhlu φ
můžeme určovat změnu indexu lomu analytu.

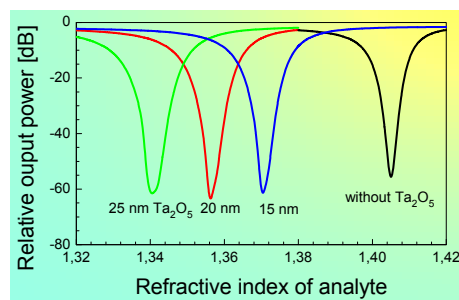
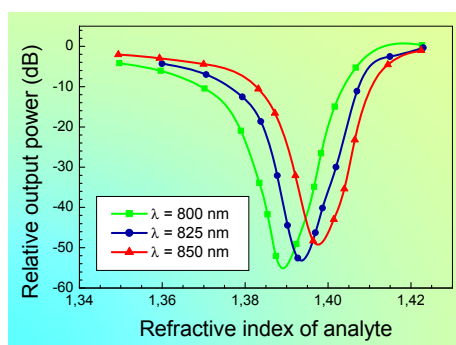
Vlnovodné senzory využívající rezonanční excitace povrchových plazmonů

Průchod optického záření senzorem s PP

1. závislost na indexu lomu analytu (zkoumaného prostředí)

2D (planární) model

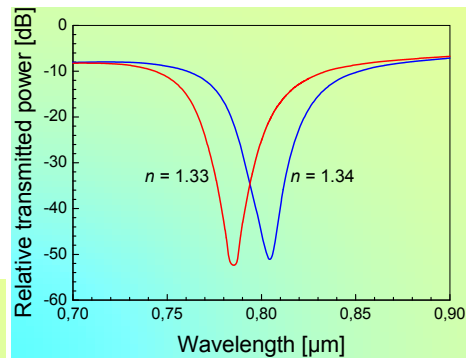
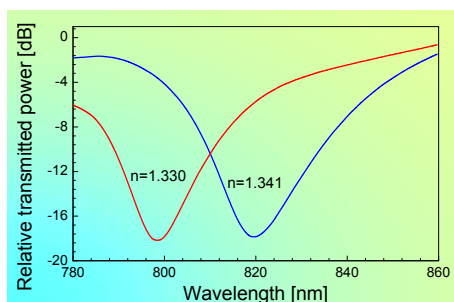

měření laditelným
Ti:safírovým laserem

Průchod optického záření IO senzorem s PP

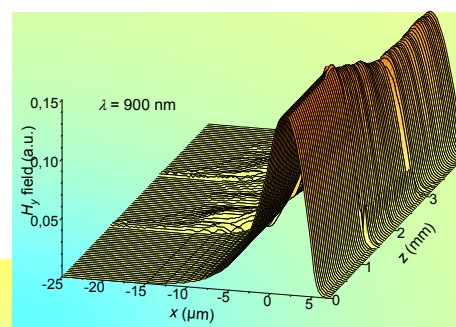
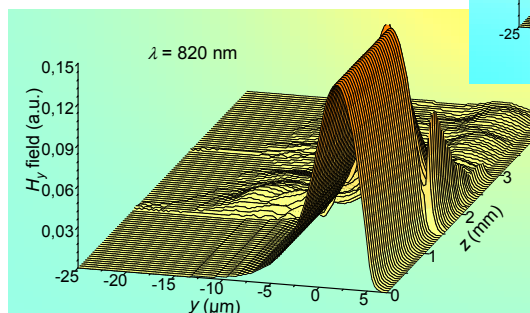
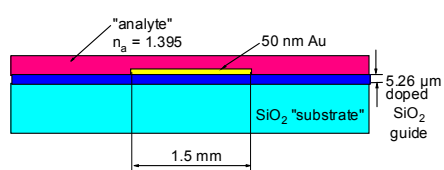
2. spektrální závislost

2D (planární) model

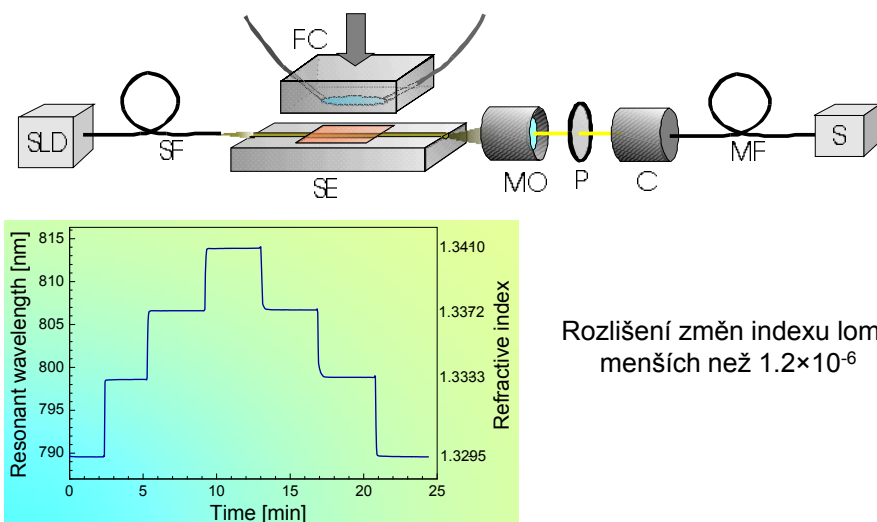

měřeno s širokopásmovou SLD a spektrálním analyzátozem

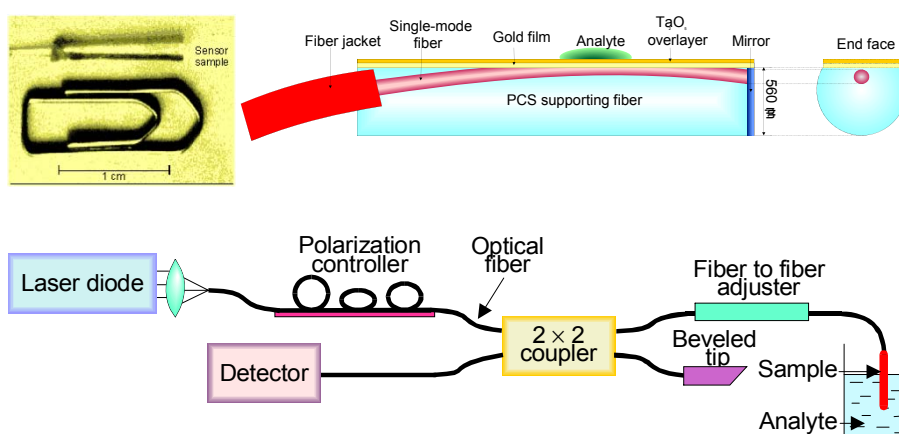
Rozložení optického záření ve vlnovodu s úsekem, na němž se může šířit PP

Experimentální uspořádání integrovaně-optického senzoru s PP

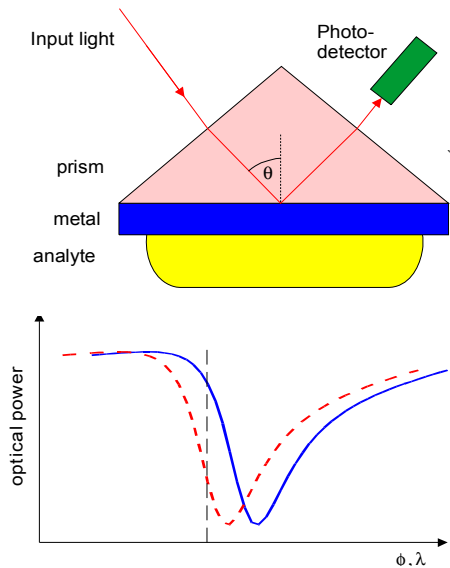

Miniaturised surface plasmon resonance fibre-optic sensor

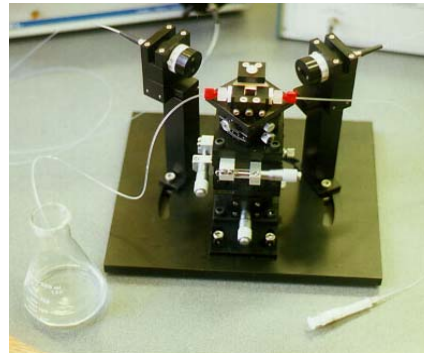

Refractive index resolution better than 2×10^{-5}

Objemové senzory s PP

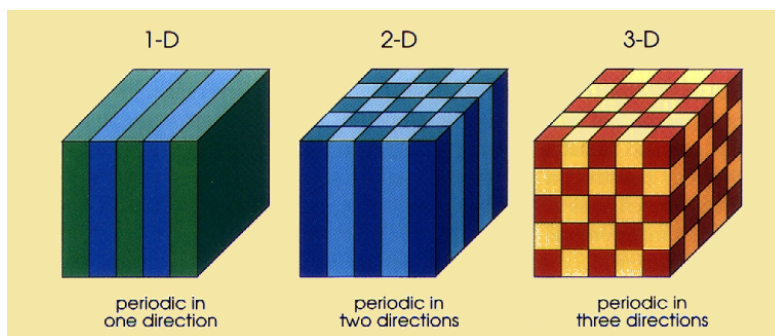
Rozlišení změn indexu lomu
menších než 5×10^{-7}

Fotonické krystaly

Fotonické krystaly

1D, 2D nebo 3D periodické struktury s velkým kontrastem permitivity

E. Yablonovitch: „Inhibited spontaneous emission in solid-state physics and electronics“, *Phys. Rev. Lett.*, vol. 58, pp. 2059–2062, 1987

J. D. Joannopoulos *et al.*: *Photonic Crystals: molding the flow of light*, Princeton University Press 1995

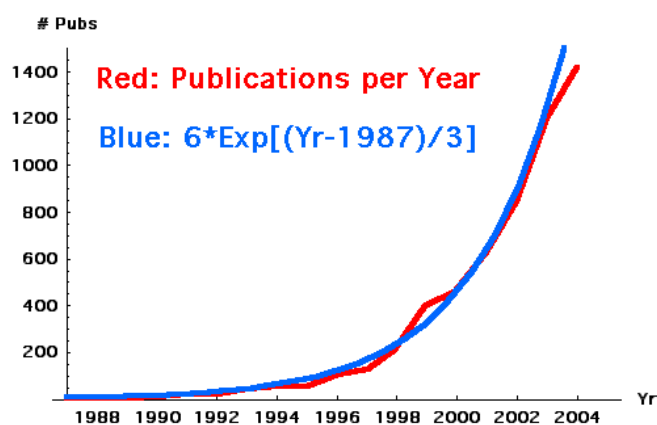
S. G. Johnson, J. D. Joannopoulos: *Photonic Crystals, The road from theory to practice*, Kluwer Academic Publishers 2003

J.-M. Lourtioz *et al.*: *Photonic Crystals : Towards Nanoscale Photonic Devices*, Springer 2005

...

Publikační aktivita od „okamžiku zrodu“ (Yablonovitch 1987)

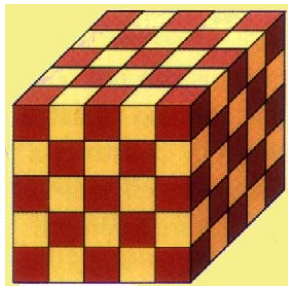
<http://home.earthlink.net/~jpdowling/pbgbib.html>

Zdvojnásobení počtu publikací každé 2 roky

Fotony se v periodickém dielektrickém prostředí pohybují „podobně“ jako **elektrony** v periodickém potenciálovém poli

Za jistých podmínek existuje **zakázaný pás energií fotonů**. Fotony s energií uvnitř zakázaného pásu se v periodickém prostředí nemohou šířit, záření se tudíž **totálně odráží zpět**

Z pohledu vlnové optiky jde o **braggovský odraz vlny od periodického prostředí**. Totální odraz je možno využít k vytvoření **optických vlnodů ve fotonických krystalech**

Vytvořit trojrozměrné periodické prostředí je však technologicky obtížné.

“Pohybové rovnice” pro elektrony a fotony v krystalech

Schrödingerova rovnice pro elektron v periodickém potenciálu:

$$\left[-\frac{\hbar^2}{2m_e^*} \Delta + V(\mathbf{r}) \right] \psi(\mathbf{r}) = E \psi(\mathbf{r}) \quad V(\mathbf{r} + \mathbf{a}) = V(\mathbf{r}) \quad K = \frac{2\pi}{|\mathbf{a}|}$$

$$\psi(\mathbf{r}) = \sum_m u_m(\mathbf{r}) e^{im\mathbf{K} \cdot \mathbf{r}}$$

periodický potenciál   vlnová funkce   energie fotonu   (Floquetova)-Blochova vlna,

Aproximativní (jednočásticové) přiblížení

“Vlnová rovnice” pro fotony v periodické permitivitě

$$\nabla \times \mathbf{E} = i\omega\mu_0 \mathbf{H}, \quad \nabla \times \mathbf{H} = -i\omega\varepsilon_0 \varepsilon(\mathbf{r}) \mathbf{E},$$

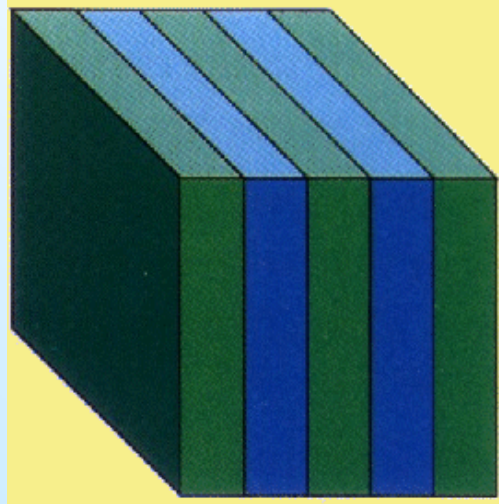
$$\nabla \times \left(\frac{1}{\varepsilon(\mathbf{r})} \nabla \times \mathbf{H}(\mathbf{r}) \right) = \left(\frac{\omega}{c} \right)^2 \mathbf{H}(\mathbf{r})$$

Přesná
 (“mnohočásticová”)
teorie

Rovnice pro vlastní hodnoty energie fotonů a F-B funkce

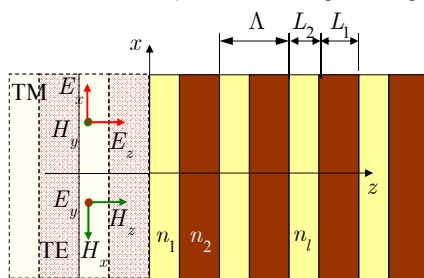
Tento přístup je jednoduchý a průzračný,
ale standardně nebere v úvahu *disperzi permittivity* $\varepsilon(\mathbf{r}, \omega)$

Periodická vrstevnatá struktura jako jednorozměrný fotonický krystal

Jednorozměrný fotonický krystal

Existence zakázaného pásu odvozená metodou přenosové matice
(fotonická analogie Kronigova - Penneyova modelu krystalu)

Normalizace souřadnic a vln. vektorů

$$\xi = k_0 x, \quad \zeta = k_0 z, \quad k_0 = 2\pi / \lambda$$

$$\mathbf{k}_l = k_0 (\gamma \mathbf{x}^0 + N_l \mathbf{z}^0), \quad l = 1, 2, \dots, L$$

$$\gamma^2 + N_l^2 = \epsilon_l = \begin{cases} n_1^2 \\ n_2^2 \end{cases} \quad \begin{array}{l} \gamma - \text{příčná konst.} \\ \text{konst. šíření} \end{array} \quad \text{šíření } \textbf{stejná}$$

Elektromagnetické pole je popsáno
komplexními amplitudami $p_l(\zeta), q_l(\zeta)$

TE

TM

$$\begin{aligned} E_{y,l}(x, z) &= \sqrt{2k_0 Z_0 / N_l} p_l(\zeta) e^{i\gamma \xi}, & H_{y,l}(x, z) &= \sqrt{2k_0 Y_0 \epsilon_l / N_l} p_l(\zeta) e^{i\gamma \xi}, & Z_0 &= \sqrt{\frac{\mu_0}{\epsilon_0}}, \\ H_{x,l}(x, z) &= -\sqrt{2k_0 Y_0 N_l} q_l(\zeta) e^{i\gamma \xi}, & E_{x,l}(x, z) &= \sqrt{2k_0 Z_0 N_l / \epsilon_l} q_l(\zeta) e^{i\gamma \xi}, \\ H_{z,l}(x, z) &= \sqrt{2k_0 Y_0 / N_l} \gamma p_l(\zeta) e^{i\gamma \xi}, & E_{z,l}(x, z) &= -\sqrt{2k_0 Y_0 / (\epsilon_l N_l)} \gamma p_l(\zeta) e^{i\gamma \xi}, & Y_0 &= \sqrt{\frac{\epsilon_0}{\mu_0}} \end{aligned}$$

Elektromagnetické Floquetovy – Blochovy vidy

Průchod l -tou vrstvou je popsán přenosovou maticí $\mathbf{A}_l$
$$\begin{pmatrix} p_l(\zeta + \Delta\zeta) \\ q_l(\zeta + \Delta\zeta) \end{pmatrix} = \mathbf{A}_l \cdot \begin{pmatrix} p_l(\zeta) \\ q_l(\zeta) \end{pmatrix}, \quad \mathbf{A}_l = \begin{pmatrix} \cos N_l \Delta\zeta & i \sin N_l \Delta\zeta \\ i \sin N_l \Delta\zeta & \cos N_l \Delta\zeta \end{pmatrix},$$

průchod rozhraním $l \rightarrow l+1$ a $l+1 \rightarrow l$ je popsán maticemi

$${}^{l+1,l} \mathbf{A} = \begin{pmatrix} \rho & 0 \\ 0 & 1/\rho \end{pmatrix}, \quad \rho = \sqrt{N_{l+1}/N_l} \quad \text{pro TE polarizaci a}$$

$${}^{l,l+1} \mathbf{A} = \begin{pmatrix} 1/\rho & 0 \\ 0 & \rho \end{pmatrix}, \quad \rho = \sqrt{N_{l+1}\varepsilon_l / N_l\varepsilon_{l+1}} \quad \text{pro TM polarizaci.}$$

Přenosová matice jedné celé periody je ${}^{\Lambda} \mathbf{A} = {}^{12} \mathbf{A} \cdot \mathbf{A}_2 \cdot {}^{21} \mathbf{A} \cdot \mathbf{A}_1$.

Floquetův-Blochův „vid“ (vlna) je definován pomocí vlastní funkce matice ${}^{\Lambda} \mathbf{A}$,

$${}^{\Lambda} \mathbf{A} \cdot \begin{pmatrix} p_1^F \\ q_1^F \end{pmatrix} = s \begin{pmatrix} p_1^F \\ q_1^F \end{pmatrix}, \quad s = \exp(i\varphi^F), \quad \varphi^F = k^F \Lambda, \quad k^F \text{ je konstanta šíření F-B vidu.}$$

k^F je určen až na aditivní konstantu $K = 2\pi/\Lambda$: $\exp(ik^F \Lambda) = \exp[i(k^F + K)\Lambda]$

Proto stačí určit k^F v intervalu $-K/2 < k^F \leq K/2 \Rightarrow$ *první Brillouinova zóna*.

Vlastní hodnoty a fotonický zakázaný pás

Označme $\Lambda = L_1 + L_2$, $\varphi_1 = k_0 N_1 L_1$, $\varphi_2 = k_0 N_2 L_2$,

matice ${}^{\Lambda} \mathbf{A}$ má pak vlastní čísla

$$s = \cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \frac{1}{2} \left(\rho^2 + \frac{1}{\rho^2} \right) \sin \varphi_1 \sin \varphi_2 \pm \sqrt{\left[\cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \frac{1}{2} \left(\rho^2 + \frac{1}{\rho^2} \right) \sin \varphi_1 \sin \varphi_2 \right]^2 - 1}.$$

FB vid se „šíří“, jen pokud $|s| = 1$, t.j., pokud

$$\left| \cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \frac{1}{2} \left(\rho^2 + \frac{1}{\rho^2} \right) \sin \varphi_1 \sin \varphi_2 \right| \leq 1.$$

Normovaná konstanta šíření je pak

$$k^{F'} = \frac{k^F}{K/2} = \frac{1}{\pi} \arccos \left[\cos \left(\frac{\omega}{c} N_1 L_1 \right) \cos \left(\frac{\omega}{c} N_2 L_2 \right) - \frac{1}{2} \left(\rho^2 + \frac{1}{\rho^2} \right) \sin \left(\frac{\omega}{c} N_1 L_1 \right) \sin \left(\frac{\omega}{c} N_2 L_2 \right) \right].$$

$$\text{Pokud } \left| \cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \frac{1}{2} \left(\rho^2 + \frac{1}{\rho^2} \right) \sin \varphi_1 \sin \varphi_2 \right| > 1,$$

k^F je komplexní, a vlna se nemůže šířit podél nekonečně dlouhého krystalu.

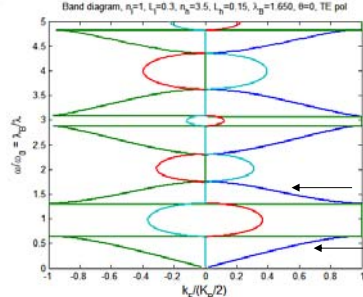
Tak vzniká **fotonický zakázaný pás**.

Pásová struktura jednorozměrného krystalu

$$n_1 = 1$$

$$n_2 = 3.5$$

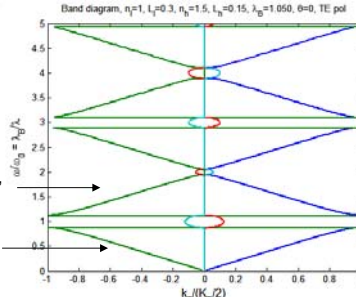
$$\theta = 0^\circ$$

$$n_1 = 1$$

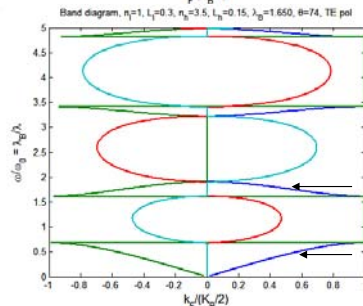
$$n_2 = 1.5$$

$$\theta = 0^\circ$$

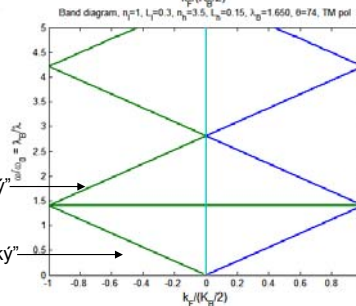
$$\text{TE}$$

$$\theta = 74^\circ$$

$$\text{TM}$$

$$\theta = 74^\circ$$

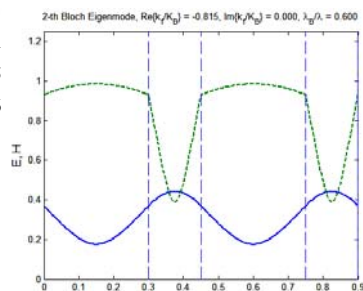
Elektromagnetické Floquetovy – Blochovy vlny

$$n_1 = 1$$

$$n_2 = 3.5$$

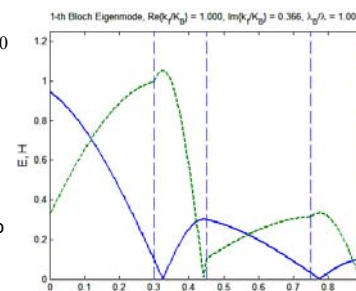
$$\lambda_B / \lambda = 0.6$$

“dielektr.”
pás

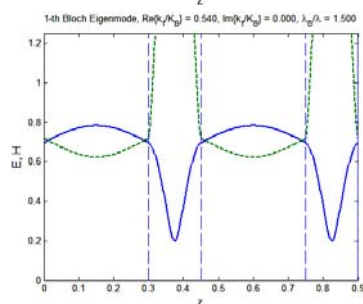
$$\lambda_B / \lambda = 1.0$$

uvnitř
zakázaného
pásu

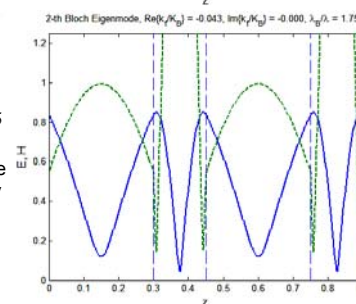
$$\lambda_B / \lambda = 1.5$$

“vzduch.”
pás

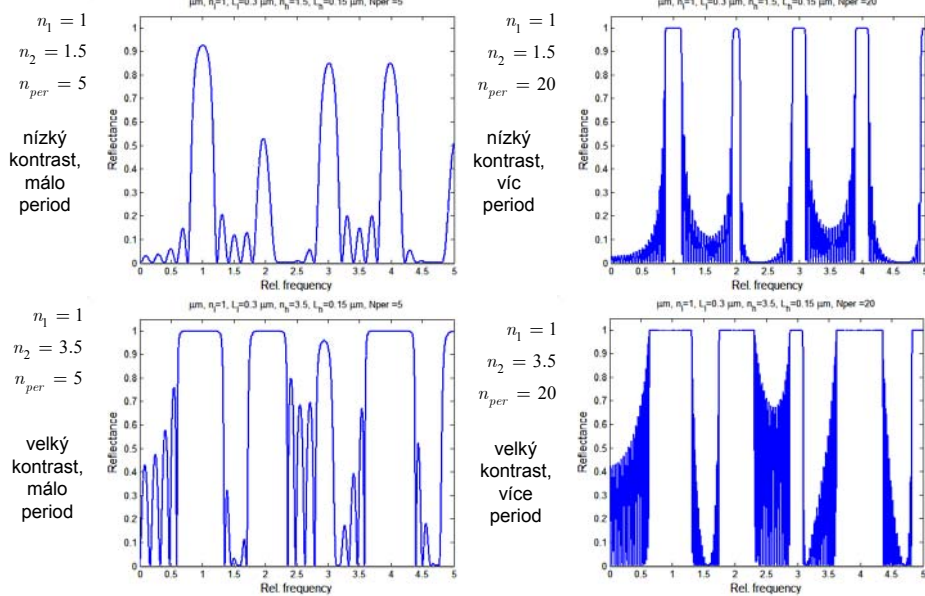

$$\lambda_B / \lambda = 1.75$$

blízko okraje
Brillouinovy
zóny

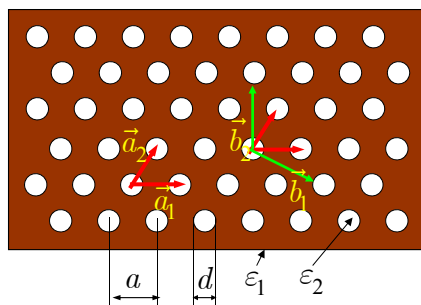

Spektrální reflektance

Fotonické krystaly odpovídají často spíše „nanokrystalům“

Dvojměrné „fotonické krystaly“

Periodické uspořádání otvorů;
Blochův – Floquetův teorém

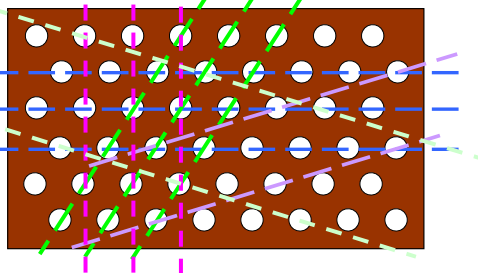
$$\begin{aligned} \left. \begin{aligned} E_z \\ H_z \end{aligned} \right\} &= u_{\vec{k}}(\vec{r}_{\parallel}) e^{i\vec{k} \cdot \vec{r}_{\parallel}} e^{i\vec{G} \cdot \vec{r}_{\parallel}}, \\ u_{\vec{k}}(\vec{r}_{\parallel}) &= u_{\vec{k}}(\vec{r}_{\parallel} + \vec{a}_1) = u_{\vec{k}}(\vec{r}_{\parallel} + \vec{a}_2) \\ \vec{G} &= m\vec{b}_1 + n\vec{b}_2; \quad m, n \text{ celé} \end{aligned}$$

Elementární vektory prostorové mřížky

$$\vec{a}_1 = (a, 0); \quad \vec{a}_2 = (a/2, \sqrt{3}a/2)$$

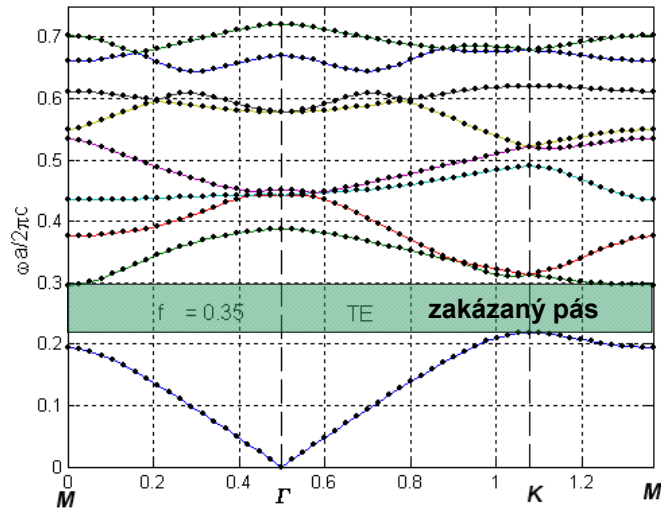
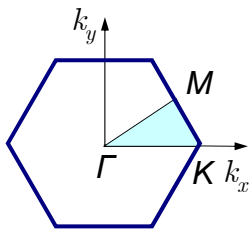
Elementární vektory reciproké mřížky

$$\vec{b}_1 = \left(\frac{1}{a}, \frac{1}{a\sqrt{3}} \right), \quad \vec{b}_2 = \left(0, \frac{2}{a\sqrt{3}} \right)$$

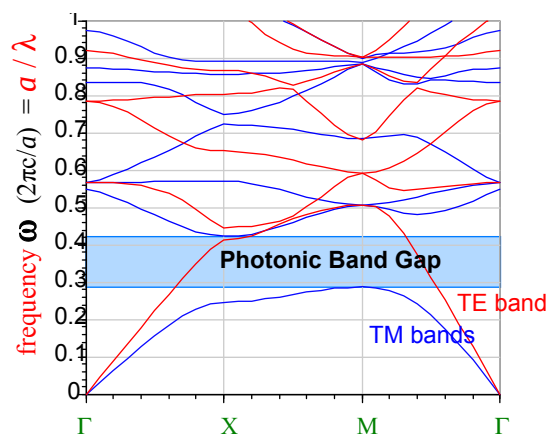
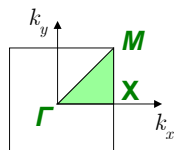
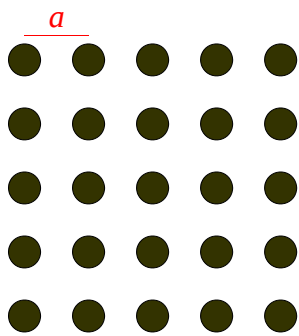

Pásový diagram energií fotonů 2D krystalu s trojúhelníkovou mřížkou

první
Brillouinova
zóna
prostoru
vlnových vektorů

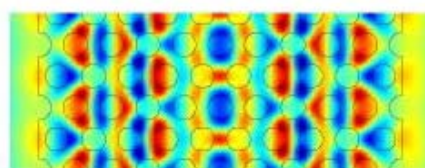
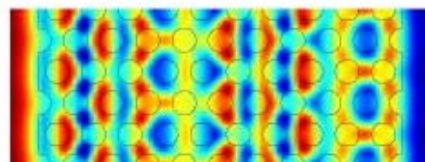
Pásový diagram energií fotonů 2D krystalu se čtvercovou mřížkou

Odraz rovinné vlny od 2D fotonického krystalu s trojúhelníkovou mřížkou otvorů v InP

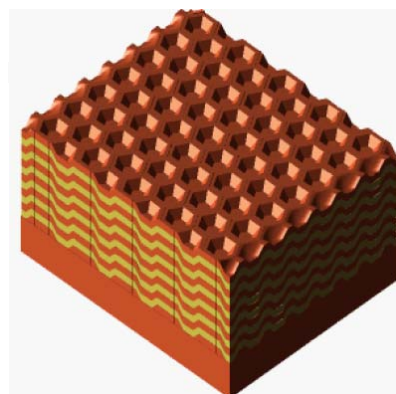
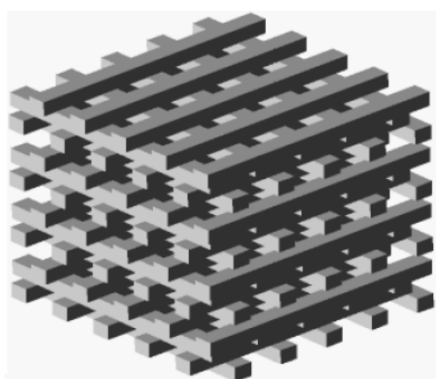
Uvnitř zakázaného pásu

Vně zakázaného pásu

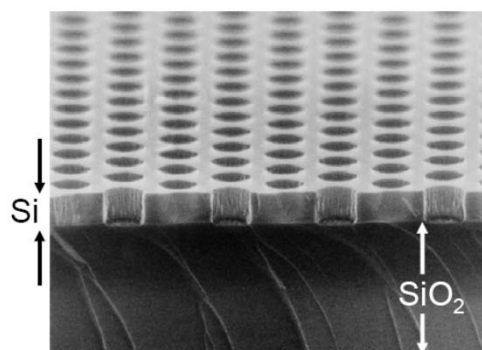
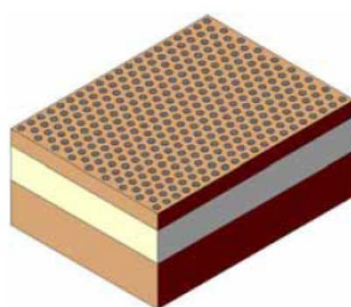

(Ing. Jiří Petráček, Dr., VUT Brno)

Příklady trojdimenzionálních fotonických krystalů

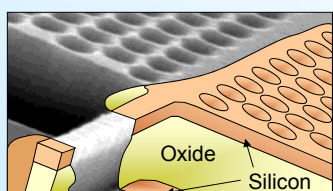

„2.5-dimenzionální fotonické krystaly“

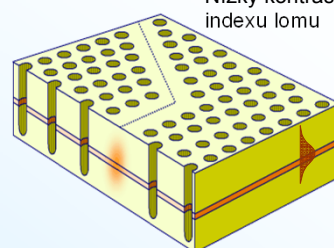

Fotonické krystaly × vlnovody

1. 2D fotonický krystal + vertikální vlnovod

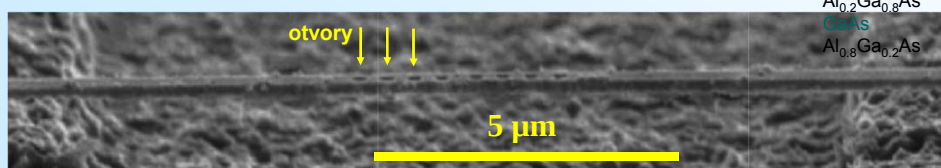

Vysoký
kontrast
indexu
lomu

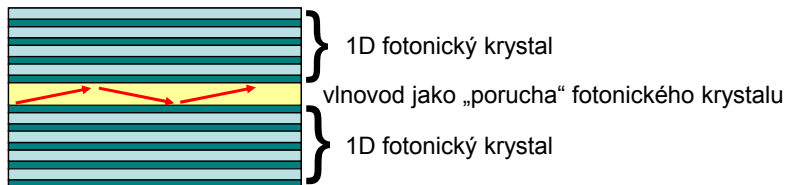

Nízký kontrast
indexu lomu

2. Čárový 2D dielektrický vlnovod s 1D „fotonickým krystalem“

Vlnovody v 1D fotonickém krystalu

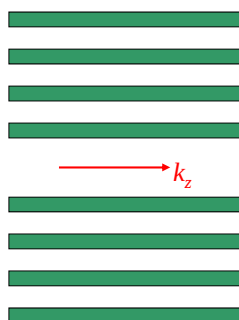
Princip znám od 80. let jako „braggovský vlnovod“
(antiresonant reflecting optical waveguide, ARROW)

Rozdíly ARROW vlnovodu vůči konvenčnímu vlnovodu:

1. pro příslušný úhel dopadu vlny **musí** existovat **zakázaný pás**
2. počet period musí být dostatečný, jinak vzniká **útlum vytékáním** („tunelováním“); v krystalu konečných rozměrů existují **pouze vytékající vlny** s komplexní konstantou šíření

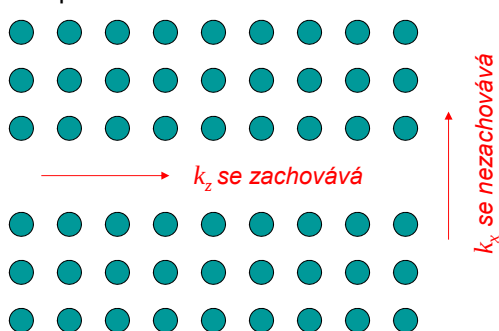
Vlnovod ve fotonickém krystalu

Braggovský vlnovod
(ARROW waveguide)

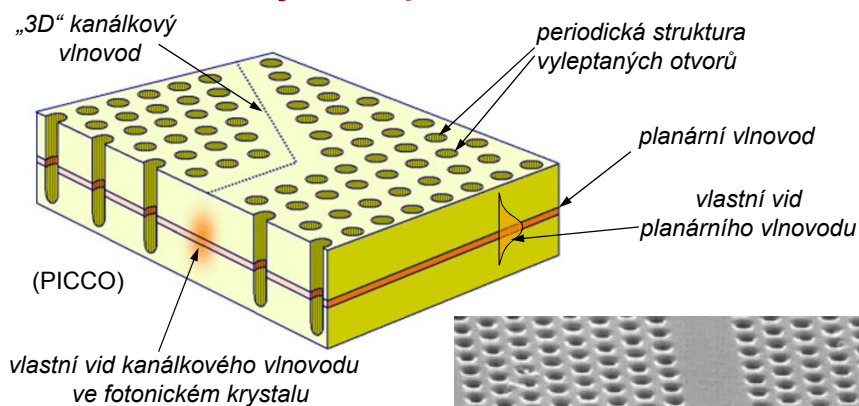
Spojité hodnoty k_z

„Čárový defekt“ jako **vlnovod**
1D periodicitu

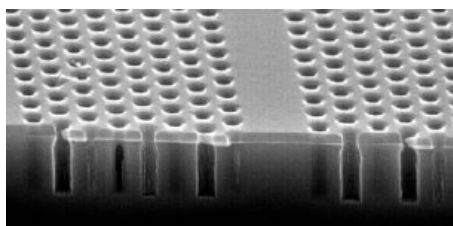

Diskrétní hodnoty $k_z \Rightarrow$
FB módy

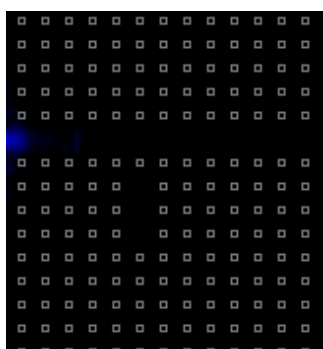
Realizace 2D fotonických krystalů: 2D krystal v planárním vlnovodu

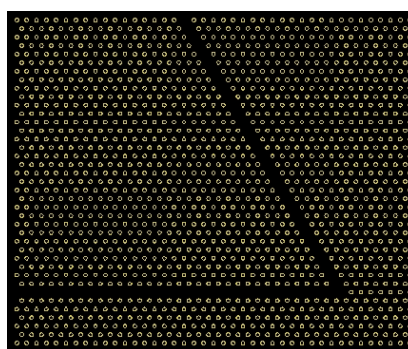
Zásadní problém:
ztráty vyzařováním
z roviny vlnovodu

Numerické modelování šíření vln ve fotonických krystalech

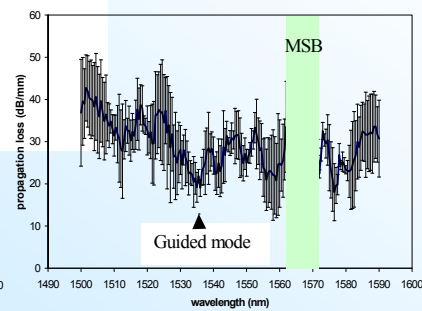
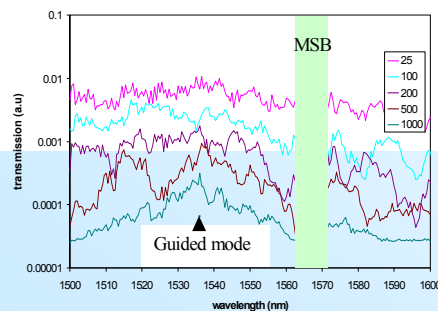
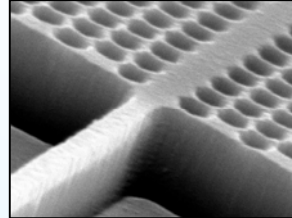
Buzení mikrodutiny
ve fotonickém krystalu
femtosekundovým impulsem
(FDTD, Uni Twente, NL)

Šíření femtosekundového impulzu
vlnovodným ohybem ve fotonickém
krystalu (**F. Lederer et al.**,
Friedrich-Schiller-Universität Jena, D)

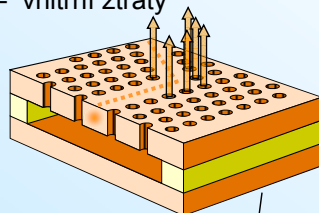
Vlnovody ve fotonických krystalech v SOI

- Příprava:
  - „hluboká“ UV litografie a leptání
- vlnovod W1
  - perioda 500nm, $\varnothing$ 337nm
  - Mini-stop band
  - Nejnižší ztráty: 20 ± 3 dB/mm (lichý vid!)

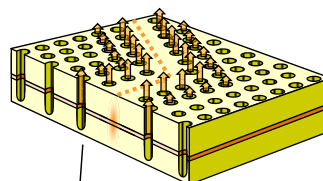

Ztráty vyzařováním z roviny krystalu

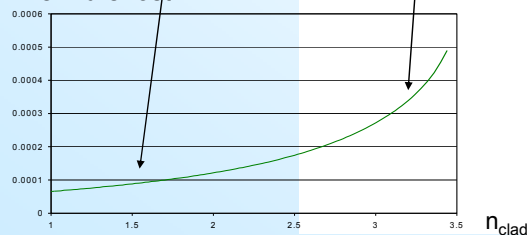
- Vysoký „vertikální“ kontrast indexu lomu
  - vnitřní ztráty
- Malý „vertikální“ kontrast indexu lomu
  - vnitřní ztráty

– ztráty vlivem drsnosti

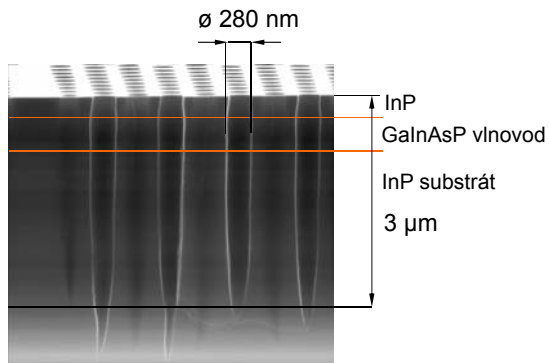

– ztráty vlivem drsnosti

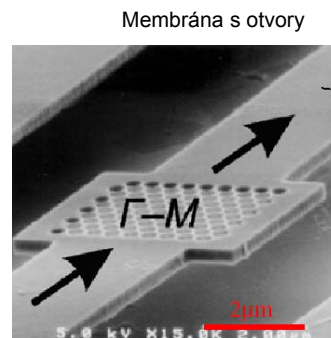

Potlačení ztrát vyzařováním do substrátu

1. Leptání hlubokých otvorů:
záření „nevnímá“ substrát
(kromě vlnovodu ??)

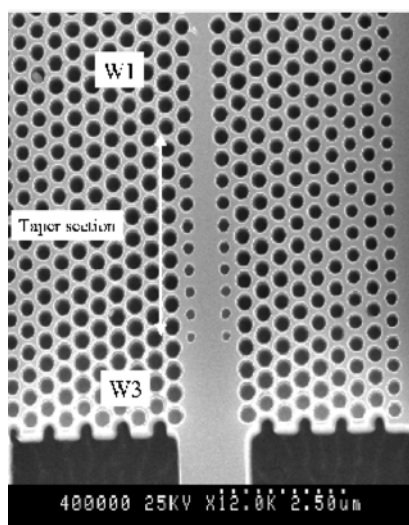

2. Úplné odstranění substrátu
(technologicky náročné)

Vazba s vlnovodem ve fotonickém krystalu

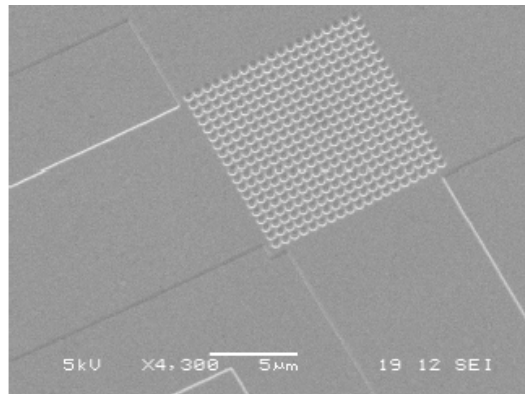
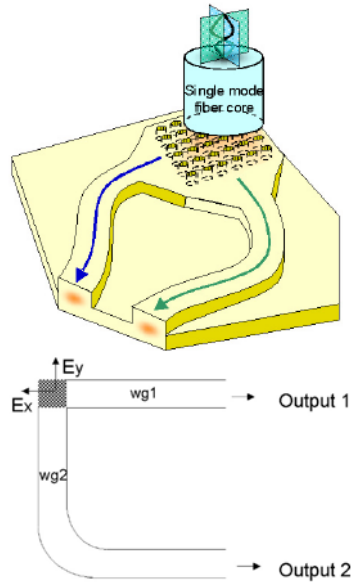
CNRS – LPN, Anne Talneau, Ph. Lalanne

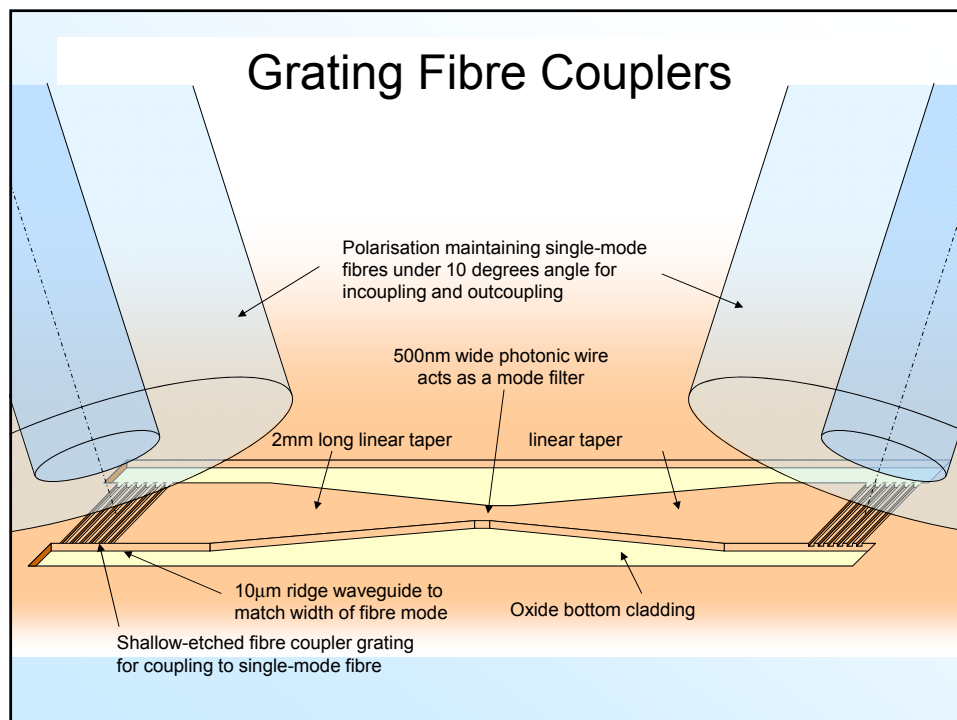
CNRS French patent
(2001)

Vlnovodné aplikace: polarizačně nezávislý mřížkový vazební člen

Ghent University, *Picco*

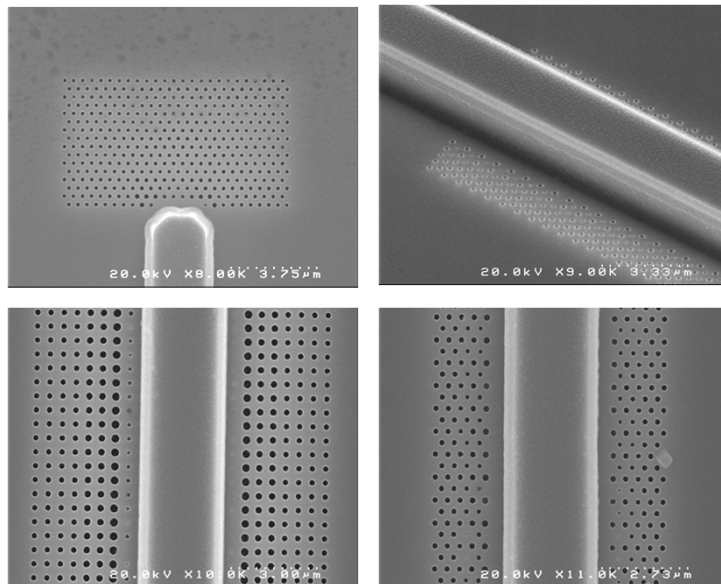

Grating Fibre Couplers

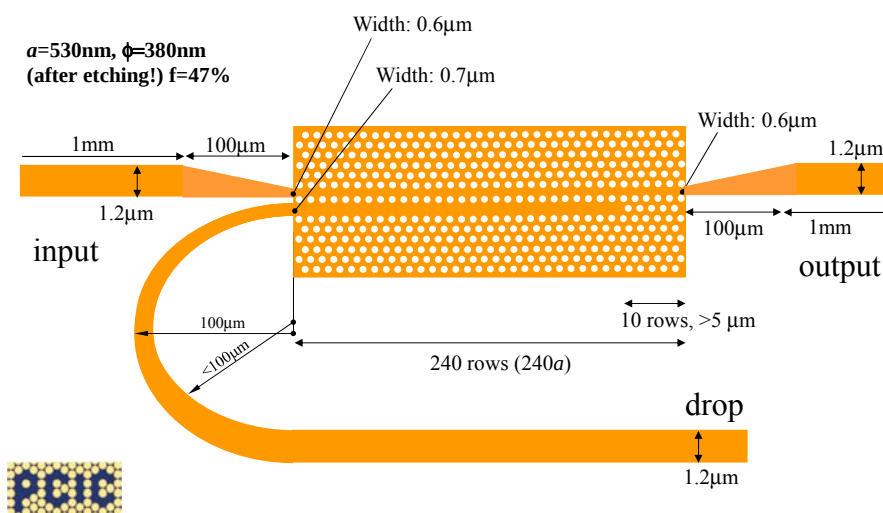
2D fotonické krystaly jako zrcadla polovodičových laserů

(Alcatel, 2002-3)

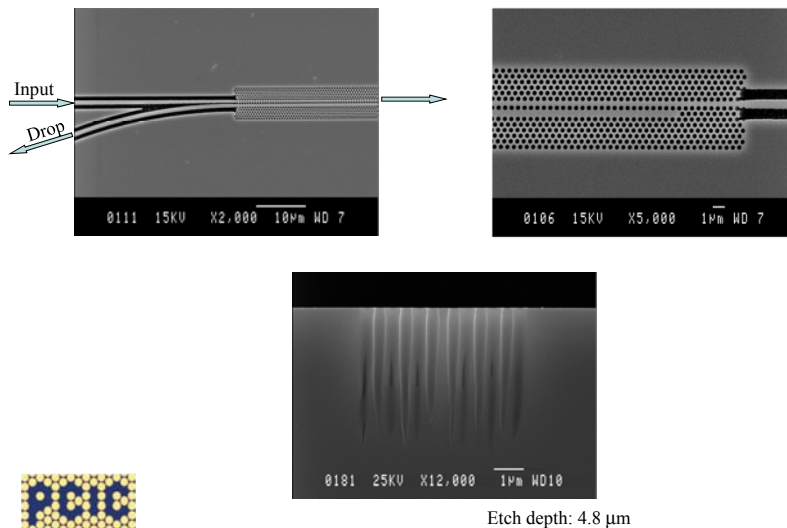

PC Add-Drop Layout

KTH Stockholm, Min Qiu

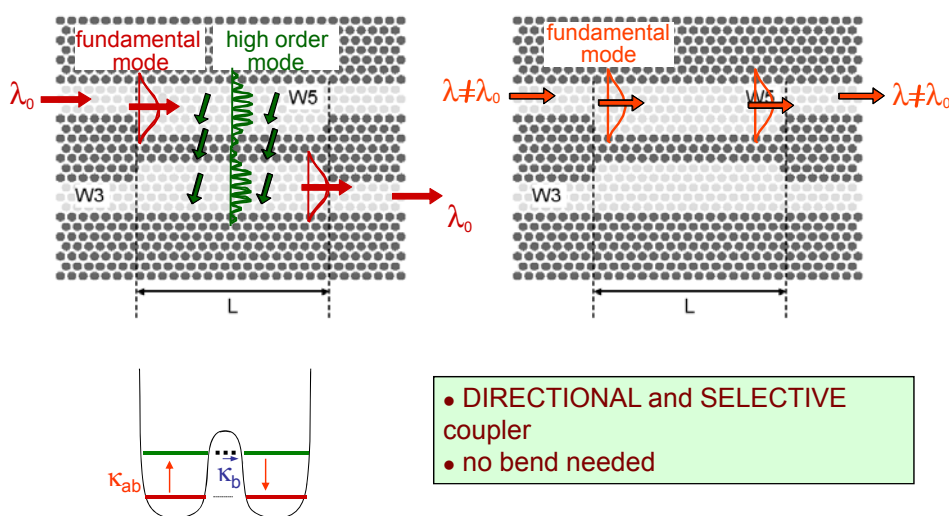

Fabrication and Characterisation

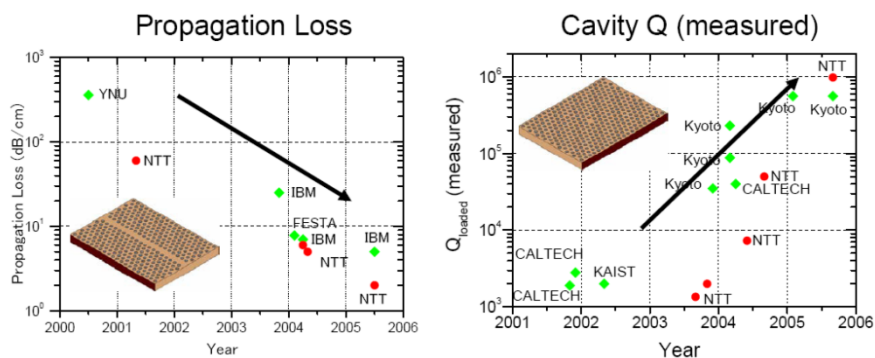

Principle of the add-drop filter

EPP France, H. Benisty, Segolene Olivier

Pokrok v realizaci vlnovodných struktur ve fotonických krystalech

Dr. Masaya Notomi, NTT Basic Research Laboratories, Photonic Nanostructure Research Group,
talk on ePIXnet Winter School 2006

Photonic Crystals: Periodic Surprises in Electromagnetism

Steven G. Johnson
MIT

